

MESLEK KAVRAMI TARİHİ ve ÖZELLİKLERİ

Türker GÖKSEL

AFYON KOCATEPE ÜNİVERSİTESİ

1.1. Meslek Kavramı

Batı dünyasında meslekler, alınan eğitim düzeyi ve yapılan görevlerin niteliğine göre, Uzman Meslekler ve Beceriye Dayalı Meslekler olarak sınıflandırılmaktadır.

Bir meslek sahibi olmak sağlıklı bir gelişime sahip bütün bireyler için çok önemlidir.

1.1. Meslek Kavramı

- Zira meslek, kimliğin en önemli kaynaklarından biri olarak kişinin, toplumda saygı görmesine, başkaları ile ilişki kurmasına, toplumda bir yer edinmesine ve işe yaradığı duygusunu yaşamasına imkân veren bir etkinlik alanıdır.

1.1. Meslek Kavramı

Meslek, belli bir eğitim neticesinde edinilen sistemli bilgi ve becerilerle, insanlara yararlı mal ve hizmetler üretmek ve bunun karşılığında para kazanmak için yapılan, kuralları toplumca belirlenen ve ahlâkî/etik değerleri kapsayan etkinlikler bütünü olarak tanımlanabilir.

1.1. Meslek Kavramı

- “Zanaat” kelimesi, “İnsanların maddeye dayanan gereksinimlerini karşılamak için yaptıkları, öğrenimle birlikte deneyim, beceri ve ustalık gerektiren iş” anlamına gelmektedir.

1.2.Meslek ve İş Kavramlarının Karşılaştırılması

- Günümüzde “meslek” ile “iş” kavramları sıklıkla birbirinin yerine kullanılmaktadır.
- Genellikle meslek denildiğinde iş, iş denildiğinde meslek kastediliyor olsa bile bu kavramların mutlak anlamda birbirlerinin yerine kullanılabilecek kavramlar olduklarını söylemek zordur.

1.2.Meslek ve İş Kavramlarının Karşılaştırılması

- “İş” kelimesinin anlamlarından bir tanesi “Geçim sağlamak için herhangi bir alanda yapılan çalışma, meslek” olarak verilmektedir.
- Bu açıklama “meslek” kelimesiyle örtüşse bile birçok açıdan eksik kalmaktadır.
- Yine kimi kaynaklarda “iş” kelimesi “Belli bir işyerinde sürdürülen benzer etkinlikler grubu” olarak açıklanmaktadır.

1.2.Meslek ve İş Kavramlarının Karşılaştırılması

- Mesela bir kişinin herhangi bir işyerinde ücret karşılığında temizlik işlerini görmesi onun mesleği olduğu anlamına gelmez.
- Yine bir kişinin de Maden Mühendisliği eğitimi alması işi olduğunu göstermez.

1.2.Meslek ve İş Kavramlarının Karşılaştırılması

- Aynı şekilde her gün zevk için düzenli olarak balık avına çıkan bir kişinin işinin olduğundan bahsedilebilse de, kişinin bu eylemi balıkçılık mesleğine sahip olduğunu ispat etmeyecektir.
- Benzer şekilde profesyonel bir futbolcunun açıkta kalması halinde mesleğine rağmen işsiz olduğu gerçeğini değiştirmeyecektir.

1.3.Mesleğin Özellikleri

- **Klasik olarak meslek denince Avukatlık, Doktorluk, Mühendislik ve Akademisyenlik vb. meslekler hatıra gelir.**
- **Ancak zamanımızda başka iş grupları da meslek kapsamında değerlendirilmektedir.**
- **Bir işin meslek sayılabilmesi için bazı özelliklere sahip olması lazımdır.**
- **Bunlar şu şekilde sıralanabilir:**

1.3.Mesleğin Özellikleri

**Akademik Bir Eğitim/Öğretim Sonucunda Meslekî
Birikim Elde Edilmesi**

Topluma Faydalı Mal ve Hizmet Üretilmesi

Bir Bedel Karşılığında İcra Edilmesi

Bir Meslek Teşkilatına Bağlı Olarak İcra Edilmesi

Sürekli Olarak İcra Edilmesi

1.3.Mesleğin Özellikleri

- Meslek seçimi bir kimsenin şahsî ilgi ve tercihlerine bağlı bir iş olmakla beraber, insanın ilgi duyduğu meslek her zaman kendisine açık olmayabilir. Kaldı ki, bizim ilgilerimiz ve tercihlerimiz de genellikle toplumdaki değer sistemine bağlı olarak gelişir.

1.3.1. Akademik Bir Eğitim/Öğretim Sonucunda Meslekî Birikim Elde Edilmesi

- Herhangi bir mesleğe sahip olabilmek için öncelikle o mesleğin gerektirdiği teorik bilgiye sahip olunmalıdır.
- İş hayatının oldukça genişlediği ve mesleklerin de alabildiğince farklılaştığı günümüzde meslek edinme süreçleri kurumsal bir yapıya kavuşturulmuştur.

1.3.1. Akademik Bir Eğitim/Öğretim Sonucunda Meslekî Birikim Elde Edilmesi

- Bu anlamda bir mesleğe mensubiyet ve o mesleğin gerektirdiği bilgi ve birikime sahip olunduğunun tescili önem kazanmıştır.

1.3.1. Akademik Bir Eğitim/Öğretim Sonucunda Meslekî Birikim Elde Edilmesi

- Her ülkenin kendi yapısı içinde tescil kurumları değişse bile bu kurumların genellikle eğitim kurumları, Çalışma Bakanlıkları bünyesinde oluşturulan kurumlar ile meslek örgütleri olduğu kabul edilmektedir.

1.3.1. Akademik Bir Eğitim/Öğretim Sonucunda Meslekî Birikim Elde Edilmesi

- Bu kurumların eğitim/öğretim süreçlerine tabi olup, sınavları neticesinde başarılı bulunanlara verilen belgeler/ diplomalar o alanda yetkinliğin delili olarak geçerlilik taşımaktadır.
- Bu belgeleri hak edenler o mesleğe aidiyetlerini ispat etmiş kabul edildiklerinden meslek unvanını kullanabilmektedirler.

1.3.1. Akademik Bir Eğitim/Öğretim Sonucunda Meslekî Birikim Elde Edilmesi

- Türkiye özelinde, alanında herhangi bir meslekî eğitimden geçmeyip, doğrudan sahada kazanmış oldukları birikime bağlı olarak çalışanlar “Alaylı” olarak nitelenmektedir.
- Bunun yanı sıra meslekî eğitim süreçlerinden geçerek mesleklerini icra edenler ise “Mektepli” olarak nitelendirilirler.

1.3.2. Topluma Faydalı Mal ve Hizmet Üretilmesi

- Bir uğraşın, meslek olarak kabul edilebilmesi için şartlardan ikincisi yapılan işin neticesinde bir mal veya hizmetin üretilmesidir.

1.3.2. Topluma Faydalı Mal ve Hizmet Üretilmesi

- Her geçen gün insan ihtiyaçlarının tahrik edilmek suretiyle arttırıldığı dünyamızda bu ihtiyaçların karşılanması da önemli bir problem haline gelmiştir.
- Bu ihtiyaçların gerek mal gerek hizmet boyutuyla karşılanmasında mesleklerin oynadığı rol tartışılmayacak kadar önem kazanmıştır.

1.3.2. Topluma Faydalı Mal ve Hizmet Üretilmesi

- Bugün tarım, sanayi ve hizmet sektörü ve bunlara bağlı yüzlerce alt sektörde insanların ihtiyaçlarının karşılanması için durmaksızın mal ve hizmet üretilmektedir.
- Üretilen bu mal ve hizmetler her geçen gün çeşitlenmekte, insanların bunları tüketmeleri için de yoğun bir kaynak ve çaba harcanmaktadır.

1.3.2. Topluma Faydalı Mal ve Hizmet Üretilmesi

- Üretilen her mal ve hizmetin genelde toplumun özelde insanın faydasına olup-olmadığı meselesi oldukça tartışmalı bir konudur.
- İnsanların sağlığına zarar verici maddeleri üretmek faydalı bir uğraş kabul edilebilir mi?

1.3.2. Topluma Faydalı Mal ve Hizmet Üretilmesi

- Bu açıdan insanlara, diğer canlılara ve tabiata zarar veren üretimleri gerçekleştirenlerin ne ölçüde bir meslek mensubu oldukları ve yaptıkları işlerin bir meslek olduğu yoruma açık bir konudur.

Alev Alatlı Diyor ki;

- Alev Alatlı'nın deyimiyle yasal olan her şey helal değildir.
- Helal olmayan da ahlaki değildir.
- Her ikisi de terminolojik olarak İslami literatüre dahildir.

Alev Alatlı Diyor ki;

- ❑ Yine Alatlı'ya göre, iflas eden birisinin malvarlığını haraçmezat satın almak yasaldır ama ahlaki değildir.
- ❑ Siyasilerin kanına giren işadammının imar ruhsatı ile yaptığı gökdelen şehrin silüetini bozduğunda yasal bir hak kullanmış olur ama ahlaki davranmış olmaz.

Alev Alatlı Diyor ki;

- Sigara içki üreticilerinin kanserojen madde içermesine rağmen bunu bilerek satması yasaldır ama ahlaki ve helal değildir.
- İnsan hayatını kolaylaştıran bir buluşu satışların kesada uğrayacağı gerekçesiyle yasaklamak ya da piyasaya sürmemek yasaldır ama yine ahlaki değildir.

1.3.3. Bir Bedel Karşılığında İcra Edilmesi

Bugün bir uğraşın, meslek olarak kabul edilmesi şartlarından biri de onun bir bedel karşılığında yapılmasıdır.

Bir iş veya uğraş bir bedel (ki bu bedel genellikle para olarak ödenir) karşılığında yapılmıyorsa, örneğin zevk için yapılıyorsa onu meslek olarak nitelendirmek mümkün değildir.

1.3.3. Bir Bedel Karşılığında İcra Edilmesi

Bu tip uğraşlar boş zaman meşguliyeti veya “Hobi” olarak tanımlanır.

Yine yardım amacıyla veya ücret alınmaksızın yapılacak işler, süreklilik arz etmeyeceklerinden, bu tür uğraşlar da meslek olarak kabul edilemeyecektir.

1.3.4. Bir Meslek Teşkilatına Bağlı Olarak İcra Edilmesi

- Toplum hayatının karmaşıklığı ve sürekli tahrik edilen ihtiyaçların karşılanması mecburiyeti, meslek mensuplarının kurumsal bir yapı etrafında bir araya gelmelerini zorunlu kılmaktadır.
- Bu tarz örgütlenmeler günümüzde yasal zorunluluk haline gelmiştir. Bugün ülkemizde yarı resmi kurum sıfatıyla hemen hemen her mesleğin, mensuplarınca oluşturulmuş bulunan meslek teşkilatları bulunmaktadır.

1.3.4. Bir Meslek Teşkilatına Bağlı Olarak İcra Edilmesi

- Ticaret ve Sanayi Odaları, Esnaf ve Sanatkârlar Odaları şeklindeki bu kurumlar bir taraftan meslek mensuplarının hukukunu korurlarken diğer taraftan toplumla/tüketicilerle olan ilişkilerin yasal ve kabul edilebilir sınırlar içerisinde yürütülmesini sağlamaya çalışmaktadırlar.

1.3.4. Bir Meslek Teşkilatına Bağlı Olarak İcra Edilmesi

- Bugün herhangi bir meslek mensubunun mesleğini icra edebilmesi için bağlı olacağı meslek teşkilatına üye olması zorunludur.
- Bu zorunluluk üyeye bir aidat yükümlülüğünün yanı sıra mesleğin icrasında uyulması gerekli kurallara riayeti de zorunlu kılmaktadır.

1.3.5. Sürekli Olarak İcra Edilmesi

Süreklilikten kasıt o mesleği icra eden kimsenin toplumda o meslekten geçimini temin ettiği algısını oluşturmaya yetecek kadar bir zaman aralığıdır.

1.3.5. Sürekli Olarak İcra Edilmesi

İş hayatında yaygın kabul, bir kimsenin bir mesleğe sahip olması ve tercihiine bağılı olarak o mesleğı iş üretme kabiliyeti olduğı sürece devam ettirmesidir.

Ancak bunun yanı sıra bazı insanların belli süre bir mesleğı icra ettikten sonra başka bir mesleğe geçebildikleri de görülebilmektedir.

1.3.5. Sürekli Olarak İcra Edilmesi

- Gerekli donanıma sahip olunduktan sonra bu anlamda meslek değişimleri kabul edilebilecek türden değişikliklerdir.
- Yine bir mesleğin gerektirdiği eğitim alt yapısına sahip olduğu halde özel yetenekleri sebebiyle farklı alanlarda meslekî tercih yapan kimseler de olabilmektedir.
- Bu tip kimseler ise eğitimini aldıkları mesleğin unvanı ile anılmaktan çok mesailerini yoğun olarak harcadıkları ve gelir elde ettikleri meslekleri üzerinden tanımlanırlar.

1.3.5. Sürekli Olarak İcra Edilmesi

- Bu duruma, tıp eğitimi almış bir kimsenin doktorluk mesleğini değil de ses yeteneği sebebiyle müzikle meşgul olmayı tercih etmesi verilebilir.
- Bu kimse meslekî bakımdan doktor olarak değil de ses sanatçısı olarak nitelenecektir.

1.4. Meslek Kavramının Tarihi Gelişimi

- Böyle olduğu içindir ki, başlangıçta bireylerin mesleğinden değil de ailelerin mesleğinden bahsedilmiştir.
- Zaman içerisinde insanın tabiatı keşfetme hızına bağlı olarak kullandığı kaynaklar hem nicelik hem de nitelik olarak artmaya başlamıştır.

1.4. Meslek Kavramının Tarihi Gelişimi

- Belli coğrafi bölgelerde (Mezopotamya gibi) insanların kümelenmiş olmaları ihtiyaçların yoğunluğuyla birlikte karşılaşma usullerinin de sistemli hale getirilmesini zorunlu kılmıştır.

1.4. Meslek Kavramının Tarihi Gelişimi

- Zamana bağlı olarak insan nüfusunun artması ihtiyaçların geçmişe göre daha düzenli tedarik edilmesi mecburiyetini doğurmuştur.
- Bulunulan bölgede yer alan kaynakların niteliğine (Tarım ürünleri, avcılıkla elde edilen ürünler) göre insanlar, zorunlu nitelikteki ihtiyaçların temininde deneme/yanılma sıklığına göre daha becerikli hale gelmişlerdir.

1.4. Meslek Kavramının Tarihi Gelişimi

- Bu ortamda farklı ihtiyaçların mal ile malın mübadelesine/değiş-tokuşuna dayalı olması üretim ve tedarik süreçlerinin daha ağır gelişmesine sebep olmuştur.
- Ancak zamanla malın yerine değişim aracı olarak kıymetli madenlerin ve sonrasında da paranın kullanılması, üretim ve tedarik süreçlerinin görece daha sistemli yapılı hale gelmesine vesile olmuştur.

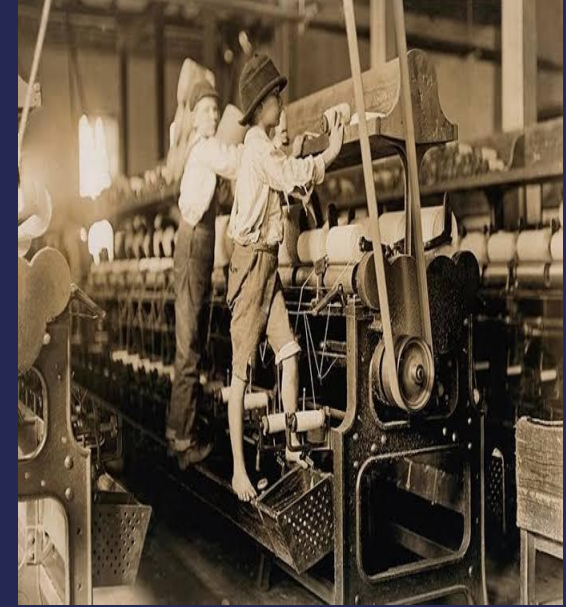
1.4. Meslek Kavramının Tarihi Gelişimi

- Sanayi Devrimi dönemine kadar bütün dünyada üretim anlayışının merkezinde ihtiyaca yetecek kadar üretmek vardır.
- Üretimde kullanılan esas güç insan emeğidir.

1.4. Meslek Kavramının Tarihi Gelişimi

- İnsanların ihtiyacı olan ürünler o alanda üretim bilgisine sahip kimselerin emeğiyle karşılanmış, ulaşım imkânlarının elverdiği ölçüde başta kendi bölgeleri ve yakın coğrafyalar olmak üzere erişilebilen en uzak bölgelere kadar ticaret yolları vasıtası ile ulaştırılmaya çalışılmıştır.

1.4. Meslek Kavramının Tarihi Gelişimi

- Dünya nüfusunun giderek artması doğal olarak her alanda talebi olumlu yönde etkilemiş ve bu talebin karşılanmasına dönük çalışmalar hız kazanmıştır.
- Buharlı makinelerin üretimde ve ulaşımda kullanılmaya başlanmasıyla birlikte üretim olgusu yapısal bir evrim geçirmiştir.

1.4. Meslek Kavramının Tarihi Gelişimi

- Daha önce el emeğine dayalı, sınırlı sayıda ve zaman alıcı üretim anlayışı, makinelerin devreye girmesiyle birlikte kendisini kısa sürede ve oldukça çok sayıda üretime bırakmak zorunda kalmıştır.
- Böylece insan emeği kurumsal nitelikli üretim birimleri (fabrika) tarafından kullanılmaya başlamıştır.

1.4. Meslek Kavramının Tarihi Gelişimi

- Tarihin akışı içerisinde mesleklerin bir kısmı ömrünü tamamlayarak ekonomik hayattan çekilirken, yeni ihtiyaçlar yeni meslekleri doğurmuştur.
- Bu süreçte etkili olan en önemli husus kuşkusuz teknolojik gelişmelerdir.

1.4. Meslek Kavramının Tarihi Gelişimi

- Meslek seçiminde güdülecek ahlâkî gaye, insanlara o yolda daha faydalı olmaktır.
- Bu gayeye ulaşabilmek üzere her meslek dalı kendi içinde bir “Ahlâk Düzeni” kurmaya çalışır ki, biz bu anlayışı “Meslek Ahlâkı” olarak nitelendiriyoruz.

Recep Temel / Türker Göksel

*Meslek
Ahlâkı*

Ahlakın Resmi

İLETİŞİM

 tgoksel@aku.edu.tr

 tgoksel55@hotmail.com

 twitter.com/tgoksel55

 [instagram.com/turkerogoksel/](https://www.instagram.com/turkerogoksel/)

